

3. внесення відповідних змін до ст. 7 та 13 Кодексу законів України про працю.

Список літератури:

1. Christopher Pissarides. Social Europe in a climate of austerity [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurofound.europa.eu/events/2014/socialdialogueasadriver/>

2. Implementation of the European Framework Agreement on telework [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://resourcecentre.etuc.org/linked_files/documents/Framework%20agreement%20on%20telework%20EN.pdf.

3. Трудовий Кодекс Франції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=641465FEAFF655D32EFB5C72607477E1.tpdjo07v_1?idSectionTA=LEGISCTA000025558058&cidTexte=LEGITEXT000006072050&dateTexte=20140528.

4. Закон № 83-634 Права та обов'язки посадовців від 13.07.83 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.legifrance.gouv.fr/jopdf/common/jo_pdf.jsp?numJO=0&dateJO=20120313&numTexte=4&pageDebut=04498&pageFin=04522.

5. Telecommuting, telework, telelifestyles. Resources [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faculty.washington.edu/krumme/telcom/commuting.html>.

Срьоменко В. В.,

канд. юрид. наук, доц. кафедри трудового права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ ПРАВО НА ПРАЦЮ ТА ПРИМУСОВА ПРАЦЯ

Право на працю, так само як і форми реалізації цього права, можна розглядати як у широкому розумінні, так й у вузькому.

Стаття 43 Конституції України проголошує: «Кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працюю, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується». В цій же статті гарантується «право на своєчасне одержання винагороди за працю», яке захищається законом.

Зміст цієї норми у широкому розумінні свідчить, що право на працю і форми реалізації цього права пов'язані з будь-якою пра-

цею незалежно від галузі її застосування (наприклад, договір підряду можна розглядати як одну з форм реалізації права на працю у цивільному праві тощо.)

У вузькому розумінні – це право і форми його реалізації розглядаються виключно в межах галузі трудового права (наприклад, трудовий договір).

На мій погляд, ст. 43 Конституції України закріплює право на працю та форми його реалізації не у вузькому, а саме у широкому розумінні. З цього випливає, що положення ч. 3 ст. 43 Основного Закону щодо заборони примусової праці стосується будь-яких правових форм реалізації права на працю, що передбачені чинним законодавством, будь-яких юридичних відносин пов'язаних з працею, а не виключно трудових правовідносин. Тобто це не виключає дії конституційного положення про заборону примусової праці в інших галузях права, де допускається застосування інших форм реалізації громадянами права на працю.

Саме таке широке тлумачення змісту ст. 43 Конституції України, дозволяє оцінити певні норми чинного законодавства на предмет виявлення прямого чи опосередкованого примусу до праці, виявлення ситуацій де законодавець некоректно «сповзає» до примусу до праці.

Здавалося у регулюванні праці осіб, що займаються юридичними видами діяльності повинно бути все гаразд, зважаючи, що суб'єкти такої діяльності є фахові юристи, що розробкою відповідних норм займалося фахове співтовариство, фахове відомство – Міністерство юстиції України, що вони пройшли через відповідні комітети Верховної Ради, що під ініціативою прийняття відповідних норм стоїть підпис відомого юриста, колишнього міністра юстиції але дійсність виявляється інакшою. Наприклад, це стосується приватних нотаріусів. Постає питання: «Чому за ч. 10 ст. 24 Закону України «Про нотаріат» приватний нотаріус повинен приймати громадян не менше п'яти годин на день і п'яти робочих днів на тиждень за виключенням обставин, за яких нотаріус з незалежних від нього причин не може здійснювати такий прийом? Як розуміти терміном «повинен»? За логікою та смисловим навантаженням це є прямий обов'язок приватного нотаріуса. Якщо ж приватний нотаріус порушує вимоги ч. 10 ст. 24 названого Закону, то правовим наслідком є анулювання його свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

Якщо держава хоча би платила цим фахівцям за вказаний час перебування на робочих місцях, то таку норму хоч якось можна було б обґрунтувати, а так виходить, що держава примушує працювати цю категорію громадян безоплатно, без будь-яких компенсаційних зобов'язань з боку держави. Та ще й під загрозою покарання: позбавлення права на працю таких осіб у разі порушення вказаної норми приватними нотаріусами.

Постає декілька питань, на які треба дати відповідь. Якщо це не примус до праці, то тоді що? І чи не є це порушенням права «на своєчасне одержання винагороди за працю», яке захищається законом?

Будь який захист цього положення, будь-які обґрунтування доцільності існування вказаної норми треба розглядати скрізь призму вислову: «благими намереннями вимощена дорога в ад».

Таким чином, можна зробити висновок, що ч. 10 ст. 24 Закону України «Про нотаріат» є неконституційною, такою, що не відповідає ч. 3 ст. 43 Конституції України про заборону примусової праці.

Треба також розуміти, що ця норма робить приватного нотаріуса залежним від органів юстиції. Тобто приватний нотаріус у юридичній площині стає вразливим і позбавляється у правовому статусі значної частини незалежності (в організації своєї роботи та фінансової доцільності такої діяльності) – одного з найважливіших принципів організації і діяльності нотаріату.

До цього ж, як тут не згадати, що законодавець визнає приватних нотаріусів як самозайнятих осіб. За ч. 1 п. 14.1.226 Податкового Кодексу України ці особи самостійно здійснюють незалежну професійну діяльність.

По-перше, незалежна професійна діяльність є різновидом корисно-суспільної праці. Вона передбачає різні форми реалізації громадянами права на працю участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів), аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, тощо. Усі ці названі форми реалізації права на працю підпадають під гарантії ст. 43 Конституції України.

По-друге, це не є сфера регулювання трудового права, тому відповідні положення про час роботи (час прийому громадян) тут не можуть бути застосовані.